KUNNSKAP ER MAKT
Mørketid er lesetid.
NORSK KORRESPONDANSESKOLE

Pris 20 øre

Aftenposten

JERN-KONSTRUKSJONER
Elektrisk og autogen sveising.
Norsk Gjærde- og Metaldukfabrik
MEK. VERKSTED RUSTFRITT STÅL TYNNPLATER
Telef. 81817 - Oslo - Postb. 121

Nr. 539 Abonnement utenbys: Kr. 12.50 pr. kvartal, kr. 4.25 pr. mnd., kr. 1.00 pr. uke. Onsdag morgen, 28. november 1945 Abonnement i Oslo og Aker ved bud: kr. 12.00 pr. kvt., kr. 4.10 pr. mnd., kr. 1.00 pr. uke. 86. årg.

STATSMAKTENES HYLLEST TIL KONGEN

ved regjeringsmiddagen i går.

Regjeringen ga i går kveld en bankett i Hotel Bristol i anledning av Kongens 40-års jubileum. Da Kongen og Kronprinsparet ledsaget av medlemmer av Regjeringen og hoff og stab steg inn i selskapslokalene, ble de hilst med hyllingsmarsj av Grieg. Til stede sås Stortingets presidentskap, medlemmer av Høyesterett, fremmede diplomater, høyere norske og utenlandske militære autoriteter, høye sivile embetsmenn og medlemmer av den tidligere regjering med flere. I alt var ca. 400 gjester til stede.

Ved Kongens høyre side satt Kronprinsessen, deretter statsminister Gerhardsen, den britiske ambassadør, stortingspresident Hambro og den franske ambassadør. Til venstre for Hans Majestet satt fru statsminister Gerhardsen, Kronprinsen, den amerikanske ambassadør, utenriksminister Lie og den sovjet-russiske ambassadør.

Utenriksminister Lie ønsket i en kort tale de kongelige gjestene velkommen til bords. Etter steken åpnet statsministeren talenes rekke med en varm hyllest til Hans Majestet. Stortingspresident Hambro holdt derpå en spirituell tale som vekslet mellom skjemt og alvor. Høyesterettsjustitiarius Paal Berg brakte i varme ord Høyesteretts hyllest til Hans Majestet for hans gjerning i lovens og rettens tjeneste. Som representant for stortingsmennene fra 1905 talte hr. Meyer Fosshaug. Talen ble fulgt av «Gud sign vår konge god».

Kongen takket for alle vennlige ord. Hans Majestet sluttet med å utbringe fedrelandets skål. Talen ble fulgt av første vers av «Ja, vi elsker». Til slutt takket Kongen for maten.

Festen fortsatte utover aftenen og de kongelige underholdt seg livlig med gjestene.

Fra Regjeringens middag på Bristol i går. På Kongens høyre side kronprinsesse Märtha, deretter statsminister Gerhardsen, den britiske ambassadør, Sir Laurence Collier, stortingspresident Hambro og den franske ambassadør Jean Francois Blondel. På Kongens venstre side: Fru statsminister Gerhardsen, kronprins Olav, den amerikanske ambassadør Lithgow Osborne, utenriksminister Trygve Lie og den russiske ambassadør N. D. Kuznetsov. I forgrunnen komman derende admiral Corneliussen. (Fot. Aftenposten.)

Den levende bærer av riksenheten.

Stortingspresident Hambros tale.

Stortingspresident Hambro holdt følgende tale ved festen for Kongen:

Herre Konge!

For 40 år siden hørte Deres Majestet for første gang de to ord som for oss betydde at Norges historie var flyttet hjem og at høysetestolpene var reist under det nasjonale kongedømme som kong Haakon overtok etter folkets avgjørelse og etter Stortingets enstemmige valg. I dag for 40 år siden avla Deres Majestet ed til Norges forfatning. Mange av oss som er her i aften husker de dager da Deres Majestet kom til Oslo i 1905, da Christian Michelsen uttalte de ord mens Kongen ennu sto på «Heimdal», at der hvor hjemmet er, der vil fedrelandet være. I de 40 år som har gått, har hvert menneske i dette land følt hvorledes landet mer og mer ble Kongens hjem og under utviklingen gjennom disse år dypere og dypere ble fedrelandet for oss alle.

Våre minner er så rike når vi ser tilbake. Vi vet hvorledes Kongens ledestjerne har vært de ord som statsministeren nevnte, de ord hvormed Kongen mottok den deputasjon som den 20. november overbrakte ham Stortingets innbydelse til å overta Norges trone. Det var folkets konge kong Haakon ville være, og folkets konge er han blitt som ingen annen. I en grad som neppe er alminnelig i noe land har vår statssjef evnet gjennom alle disse år å være en samlende enhet og å prøve å binde sammen alle klasser og alle partier og å skape en enhetsfølelse mellom kongemakten og nasjonalforsamlingen som man neppe finner mange steder i verden. Jeg tror kanskje aldri Kongen helt ut har forstått hvor høyt ikke bare Stortinget, men hele det norske velgerfolk har vurdert den måte hvorpå Kongen og Dronningen tok Stortinget inn i sitt hjem og gjorde Slottet til et samlingssted for alle nasjonale ønsker og for alle nasjonale interesser. Det er umulig for oss å tenke tilbake på disse år uten å ta med bildet av Dronningen og a. Kronprinsen og av Kronprinsessen gjennom alle disse år. Vi har minnene om Kongens mange reiser i landet, hvorledes han vant landsdel på landsdel.

En reise står særlig levende sterkt i min erindring, det var turen rundt kysten i 1939 med Bergenskes nye båt, da vi skulle avsløre minnesmerket for Christian Michelsen i Bergen den 17. mai. Det er en liten episode som gjennom disse år har stått for så mange av oss som typisk. Vi kom til Stavanger den 16. mai i et så redselsfullt vær at jeg ikke skal karakterisere det her, for vi har fylkesmannen tilstede. Det var kaldt og det silregnet. Vi skulle etter programmet ha en tre timers biltur rundt Jæren og ende på Sola flyplass og på Sola Hotel. Alle biler var lukket. Da Kongen kom over landgangen, sa

Fortsatt side 6, spalte 5.
(Hambros tale —)

28. november.

Kronikken i dag (side 2):

Neuengamme.

Overlege Henry Meyer i Hammerfest, som har skrevet dagens kronikk, er dansk lege. Han var den første lege som ble fengslet under okkupasjonen og sendt til Tyskland. Dødsdømt, men senere benådet, fikk han som fange og brakkelege gjøre rundturen Sachsenhausen—Leipzig—Alexanderplatz—Liebe Rose—Sachsenhausen med Neuengamme som endestasjon. Sammen med den svenske professor Gerhard Rundberg, som kom ned med «de hvite bussene», har han skrevet det svenske hovedarbeidet om konsentrasjonsleirene, «Rapport från Neuengamme». I Sachsenhausen ble han nuværende statsråd Oftedals venn. Opprørt over Norges skjebne meldte han seg til hjelp i Finnmark, et tilbud som ble mottatt med takknemlighet. Med like stor dyktighet som selvoppofrelse har han som overlege i Hammerfest gjort en stor innsats ved å få sykehuset i effektiv stand og drift. Og nu gir han Aftenpostens lesere en egen liten «Rapport fra Neuengamme».

Alltid ville han være i pakt med folkets vilje.

Statsminister Gerhardsens tale.

— Når Regjeringen har ønsket på denne måten å hilse og hylle landets konge ved hans 40-års jubileum, så vet vi at vi har med oss et samlet folk som er dypt takknemlig for hva Kongen har betydd for vårt land.

Det er 40 begivenhetsrike år i Norges historie vi har bak oss.

Årene etter 1905 og unionsoppløsningen var løfterike, men alvorlige, og den første verdenskrigens 4 år farefulle og vanskelige. Etterkrigstiden førte med seg dyptgående sosiale konflikter og senere alvorlige økonomiske kriser, arbeidsløshet og tvangsauksjoner. Fra midten av 30-årene kom lykkeligere og roligere dager med en jevn økonomisk fremgang.

Så kom krigen, undertrykkelsen, lidelsen — og motstanden, kampen og seieren.

I gode og vonde dager gjennom 40 år har kong Haakon den 7. vært en klok leder for sitt folk. Politisk trådte han sjelden fram, men etterhvert som vi lærte ham å kjenne, hadde vi en stadig stigende følelse av trygghet ved å vite ham som vårt statsoverhode.

Jeg kjenner tre tilfelle hvor Kongen har funnet det nødvendig, klart å presisere sitt personlige standpunkt.

Da han forlangte folkeavstemning før han ville tre til som Norges konge, med den begrunnelse at det måtte være et folk og ikke et parti som ønsket ham til konge, da hans oppgave ville være å samle, ikke å splitte.

Da han i 1928 ga det Norske Arbeiderparti, som da var det største politiske parti, i oppdrag å danne regjering. En klok og suveren handling som har betydd mere for en rolig politisk utvikling i vårt land enn de fleste er merksomme på.

Og endelig da han 9. april 1940 sa sin regjering at han heller ville abdisere enn å akseptere tyskernes krav om en Quisling-regjering.

Alltid ville han være i pakt med folkets vilje.

Det sis at et folk kan være troløst mot sine ledere. Tro om ikke sannheten er den, at et folk alltid er trofast mot den som ikke svikter.

I de mange jevne hverdagene lærte det norske folket å respektere sin konge, og flere og flere ble glad i ham. En monark står vel ofte nokså fjernt fra sitt folk, men for oss nordmenn er kong Haakon blitt stor fordi vi ser ham som en av folkets egne. Han er blitt stor for oss fordi han er enkel, menneskelig og trofast.

I krigens og nødens år hadde vi den lykke å se Kongen vokse med oppgavene og kravene.

I de første forvirringens dager var han alltid klar og fast.

I de bitre nederlagets uker som fulgte sviktet motet og kreftene hos mange — Kongen forble modig og sterk

Så fulgte de uendelig lange og vonde årene hvor hver landsmanns tålmodighet så ofte ble stilt på hard prøve. Da var det godt å kunne hente utholdenhet og kraft hos vår konge som da ledet Norges kamp fra Storbritannia.

I kampens år samlet kong Haakon det norske folket og stimulerte det til å ta del i den kampen som førte til frigjøring og seier.

Og et samlet, lykkelig, jubilende folk ønsket Kongen velkommen hjem til et fritt land. Hundretusen gikk i tog i øsende regnvær for å hylle sin konge. La oss huske at det kan være lettere å deklamere vilje til å ofre livet, enn frivillig å gå gjennomvåt i timevis

Vår konge må være lykkelig fordi han hver dag må føle sterkt sitt folks oppriktige kjærlighet og dets dype takknemlighet. Og alle er med, selv republikanerne har han overvunnet.

Kongen er nøktern og ordbundet. Og midt i festjubelen tror jeg nok hans tanker er opptatt av de store oppgavene som ligger foran oss, og av håpet om at folket i fellesskap vil ta de tunge løftene. Viljen til samhold er også sterk i dag, men la oss ikke lukke øynene for det faktum at det fremdeles er økonomiske og sosiale motsetninger i folket, og derfor også ulike meninger om de politiske fremgangslinjene. Her er det at størrelsen av oppgaven vi har foran oss, alvoret i situasjonen og gleden over friheten skal gi oss kraft til å gå sammen i det byggende og skapende arbeid

Vil vi glede vår konge med noe mer enn vakre ord og gaver, så setter vi kreftene inn i det jevne, daglige arbeid og legger grunn for en fast økonomisk, sosial og politisk utvikling.

Det som samler oss og krever vår positive innsats er fremdeles større enn det som skiller.

Kjære Kong Haakon.

Nordmenn fra bygder og byer i hele Norge lykkønsker med 40-års jubileet, takker for trofast og uegennyttig innsats, lover fortsatt å følge sin konge i harde og tunge som i gode dager, og ønsker Norges konge og den kongelige familie alt godt i årene som kommer.

Rikere og lykkeligere land for mennesker å bo i.

Kongens tale under Regjeringens middag i går.

Kong Haakon holdt følgende tale:

Jeg vil gjerne med det samme få lov til å bære fram en meget varm takk for alle de vennlige og varme ord som er rettet til meg både fra Regjeringen, Stortinget, Høyesterett og tilslutt fra en av 1905's stortingsmenn. Den tråd som er gått gjennom dem alle sammen er altfor meget til meg selv, etter min mening. Jeg vil innskrenke meg til å peke på at da jeg spilte en personlig rolle, det var før jeg kom her til landet. Det var den gang da jeg måtte anmode om at det ble en folkeavstemning, således at jeg personlig kunne vite om det var virkelig det norske folk jeg skulle representere eller om det skulle være et parti. Allerede den gang innså jeg at det var umulig å ta en oppgave av den sort opp unntagen man visste hvem man hadde bak seg. Det er blitt sagt mange vakre ord om de 35 år som jeg tilbrakte her i landet før krigen. Jeg vil be selskapet her og alle dem som lytter å huske på at Kongen personlig har ikke kunnet gjøre den innsats han har gjort unntagen ved godt samarbeid med de rådgivere jeg har hatt i alle de år. Jeg tillegger dem den største ære.

Vi i dette land, vi er vant til at vi bøyer oss for et folkeflertall. Jeg har, innrømmer jeg, ved en anledning hatt anledning til å vise at jeg bøyde meg for folket. Det var det år da jeg var lykkelig nok til å kunne velge et statsråd av Arbeiderpartiet, da jeg mente det partiet var det sterkeste, de representerte den største gruppe på Stortinget, og at det av den grunn var fullt berettiget til å ta ansvaret. Kanskje har tidene vist — og jeg iallfall, jeg tillegger den betydning som Kongen fikk da krigen kom, den lykkelige handling jeg opptok det år da jeg ba Arbeiderpartiet andres mann i dette land. Det var det parti som også ga meg støtten da jeg måtte ta den meget tunge avgjørelse, da den tyske minister truet med at hvis jeg sa nei til hva han tilbød, så ville den krig som fulgte, bli så grusom at om å overta statsrådet. Derved tror jeg at jeg har gjort en liten innsats, og også arbeiderne innså at jeg var like så meget deres mann som jeg var alle hele ansvaret falt på meg og på meg alene. Jeg kunne kun svare ham at jeg bare kan si at de krav de stiller til meg, er ukonstitusjonelle for Norges konge. Jeg kan selvfølgelig personlig ikke svare på spørsmålet, men må konferere med statsråd. Jeg innrømmer at jeg, for ikke å spille tiden, da den tyske minister forlangte et svar, at jeg telefonerte den gang til min sønn og ba ham om å la den gå videre til statsråd, således at de i virkeligheten forstø hva det var for en alvorlig avgjørelse vi skulle treffe. Vi kom sammen og talte om det, da hadde jeg den store støtte at hele mitt statsråd fulgte det nei som jeg den gang ga.

Stortinget hadde heldigvis gitt oss bemyndigelse til å fortsette å regjere landet, selv om vi måtte oppholde oss utenfor landet. Vi kom i den triste og vanskelige situasjon at vi også ble stilt overfor det spørsmål om hvorvidt vi skulle reise eller vi skulle gi opp. Det var Regjeringen igjen enig med meg i, at vi med Stortingets fullmakt var helt berettiget til å fortsette kampen utenfor landet. Det var den eneste måte som vi innså vi kunne få landet tilbake som et fritt og selvstendig land. Heldigvis har krigens gang vist at vi på det tidspunkt valgte det rette. Jeg innrømmer at det var ingen av oss som trodde eller visste at det skulle ta så lang tid innen vi kunne komme tilbake. Jeg har ofte i samtaler med mine rådgivere i England sagt dette: Tør jeg spørre, mine herrer, hadde de turdet ta det ansvar, hvis jeg hadde sagt at det varer 4—5 år før vi kommer tilbake igjen? Og da har de som regel trukket litt på skulderen og sagt: Nei, det tror jeg ikke. Men slike spørsmål kom jeg med allerede ett år og to år etter vår ankomst til England, med andre ord på den tid da det så trist og mørkt ut for landet. Men personlig så levde jeg i den sikre tro at vi skulle komme så langt at vi med oppreist panne skulle komme tilbake igjen i et fritt Norge.

Krigen har styrket forholdene hjemme også. Det er vel aldri i historien vist så meget fedrelandskjærlighet som det ble gjort og vist i de år av det norske folks flertall. De var alle sammen sikre på at de skulle se vårt land fritt og selvstendig. Det var den sikre tro som holdt dem gående.

Jeg vil slutte med å uttale det håp at vi alle sammen, hver på vår plass, vil gjøre vårt til at Norge skal bli et rikere og samtidig et lykkeligere land for mennesker å bo i. Og med disse ord ber jeg selskapet tømme sine glass for fedrelandet. Det leve.

H. K. H. Kronprinsesse Märtha bar under regjeringens middag i går St. Olavsordenens storkors, som hun ble tildelt på Kongens 70-årsdag for sine krigsfortjenester under oppholdet i Amerika.

„Ingen norsk konge har vært mere elsket".

Høyesterettsjustitiarius Paal Bergs tale.

Høyesterettsjustitiarius Paal Berg holdt under Regjeringens festmiddag på Bristol i går aftes følgende tale:

Herre Konge.

Nordmenn har fra gammel tid satt loven og retten høyt i ære. Tingstedet var fredlyst i det gamle Norge. Den som ville være herre i landet, måtte styre som lov og rett krevde. Men trass og hat møtte den som satte makten i rettens sted

35 års rettsindig, rettlinjet og klokt styre gjorde Deres Majestet til den folkekjære konge som hadde hele folkets tillit. De var, Herre Konge, folkekongen som brukte sin kongelige makt i pakt med landets lov og rett.

I de 5 årene som siden fulgte, måtte retten vike for fremmed voldsmakt. I landet satt de fremmede voldsmenn og prøvde å styre folket med makt og vold, men uten rett. Utenfor landet satt Norges konge. Men folkets rettskjensle og den kjærlighet det hadde til sin konge, vendte det slik at han som satt utenfor landet, han ble den som styrte og ledet folket, uten å ha makt innen landets grenser. De fremmede møtte en trass og et hat som de aldri fikk bukt med. Men kjærligheten til Kongen, den vokste år for år. Ingen norsk konge har vært mere elsket enn De er i dag, Herre Konge.

Folkets kjærlighet har De vunnet ved klokskap, ved plikttroskap og ved mot i farens stund.

Helt fra den gang De krevde å få vite folkets vilje før De tok Norges kongetrone, har De, Herre Konge, vist klokskap og framsyn i all Deres ferd. Det var på en klar folkevilje De ville bygge retten til Norges krone. Folkeviljen som folket i valg har formet den, har alltid siden vært den høyeste lov for Deres kongelige gjerning i dette land. De har aldri vært konge for et enkelt parti eller noen enkelt klasse. Hele folkets konge har De vært, Norges folkevalgte, folkekjære konge.

Men De har, Herre Konge, vært mer enn den kloke, lojale folkekongen i fredens dager. I landets mørkeste skjebnetime, da folket var i ytterste nød, viste De manns mot til å svare de fremmede voldsmenn slik som De gjorde. Det var Deres troskap mot landets lov og rett som lå bak Deres modige Nei. De visste at med dette Nei spilte De med livet som innsats. Men det fikk Dem ikke til å vike fra det De mente var Deres plikt.

Deres urokkelige og fryktløse holdning fant gjenklang i hele folkets sinn, takket være den tillit De har vunnet ved Deres kloke styre gjennom mange år. Deres Nei skapte motstandsviljen. Arbeider og rikmann, bonde og borger, fulgte sin konge i den kamp han hadde tatt opp. Og som Kongen holdt ut, holdt folket ut i kampen for fridom og rett mot urett og vold.

For «det såkorn som var kastet
inn i hvert et nakent hjerte
på en blek forpint aprildag
vokste gjennom høstens mørke,
tapt og hjelpløs var ingen».

Herre Konge, No er det i Norig atter dag. Aldri har de ordene i fedrelandshymnen vår vært sunget inderligere og varmere enn i Vår Frelsers kirke i søndags. De ble ikke sunget og kunne ikke bli sunget i de 5 nødsårene. De, Herre Konge, har Deres store andel i at det igjen kan tone ut over Norges land: No er det i Norig atter dag. Det er Deres uvisnelige heder.

Herre Konge, Norges Høyesterett bringer Dem i dag sin hyllest og takk for Deres kongelige gjerning i gode som i onde dager til vern om landets ære og rett.

Aftenpostens spesialtjeneste fra utlandet.

I tillegg til den utførlige daglige telegramtjeneste fra egne korrespondenter og det store telegrambyrå Associated Press, har Aftenposten i den utstrekning de nuværende reiseforhold tillater, sendt medarbeidere til en rekke steder for å holde leserne à jour gjennom artikler.

Fra De forente stater sender Jorunn Johnsen regelmessige korrespondanser.

Roald Nerdrum har nettopp foretatt en reise i Østerrike.

Helge Knudsen, som daglig sender sine beretninger fra den store krigsforbryterprosess i Nürnberg, har reist gjennom Tyskland og vil fortelle om forholdene der

Niels J. Müerer oppholder seg i Sør-Slesvig, hvor problemene vil tilspisse seg i løpet av disse høstmåneder på grunn av den overveldende